

HRİSTİYANLIKTA İMAN VE KURTULUŞ: FİDEİZM

Akıl ve iman ikilemi Hristiyanlıkta eskiden beri derin bir tartışma konusudur. Eğer dininiz size “1+1+1 = 1” şeklindeki bir önermeyi mutlak bir inanç esası olarak dayatıyorsa böyle bir dilemma altında ezilmeniz kaçınılmazdır. Böyle bir dinde iman etmenin yolu, akılı işin içine karıştırmamaktır.

a. Hristiyanlıkta İman ve Akıl Çatışması

Kilise babalarından Tertullian'a (M.S 200) bir gün bir adam gelir ve şöyle bir soru sorar:

-“Tanrı insanların günahlarının bağışlanması için insan şeklinde dünyaya geldi, sonra işkenceler içinde öldü öyle mi? Böyle saçma bir şeye nasıl inanıyorsun?”

Tertullian şu cevabı verir:

-“Credo quia absurdum - Saçma olduğu için inanıyorum.”

Amerikalı bir Hristiyan arkadaşına Kur’ân’ın akla olan vurgusunu ve ortaya koyduğu bilgilerin akılla uyumunu anlatmaya çalıştığımda verdiği tepki de buna benzerdi:

-“Eğer Kur’ân’ın söyledikleri akılıma yatıyorsa ve ben onu mantıklı buluyorsam, ona iman etmem. İman edilen şey mantıklı olamaz.”

Akıl ve iman ikilemi Hristiyanlıkta eskiden beri derin bir tartışma konusudur. Eğer dininiz size “1+1+1 = 1” şeklindeki bir önermeyi mutlak bir inanç esası olarak dayatıyorsa böyle bir dilemma altında ezilmeniz kaçınılmazdır. Böyle bir dinde iman etmenin yolu, akılı işin içine karıştırmamaktır.

Hristiyan düşüncesinin ürettiği, akılı iman için gerekli görmeyen, hatta zararlı gören bu düşünce biçimine fideizm¹ denir. Latince “fides” (ingilizce “faith”) kelimesinden türetilen bu felsefî kavrama Türkçede “imancılık, inancılık” gibi anlamlar verilmektedir.

Konuyla ilgili kapsamlı bir doktora çalışmasında fideizm şu şekillerde tanımlanıyor:

“1. Fideizm, dindeki hakikat, akıl yürütmeye veya dile değil tersine nihai olarak imana dayanır şeklindeki görüştür. Kanıtlarla ya da ampirik delillerle dinin temel akidelerinin belirlenemeyeceği, ancak imana dayanarak kabul edilmeleri gerektiği tarzında genellikle ifade-sini bulan bu iddia, St. Paul’dan çağdaş neo-ortodoks, antirasyonalist yazarlara kadar ilahiyatçılar tarafından birçok biçimlerde ortaya konulmuştur. Bazı fideizm biçimleri, bir tür irrasyonalizme varan ölçüde akılı ve bilimi kötüler ya da aklın ve bilimin değerini yadsır.

2. Fideizm, dinî kanaatleri belirlemede ve kabullenmede, iman birincil; aklın ise ya ikincil ya da büsbütün gereksiz olduğunu kabul eden bir tutumdur. Akılı, Tanrı’nın üstüne yerleştirmekten kaçınmak için, bu görüşe göre, dinî inançları aklın değerlendirmesine tâbi tutamayız. Fideizmin iki türü vardır. Aşırı türü, akıl ve iman birbirine karşı olduklarını, dinin derin gizemlerini sadece iman kavrayabileceğini ve rasyonel değerlendirmeye göre dinî hakikatlerin olanaksız olduğunu iddia eder. Fideizmin ılımlı türü, temel dinî inançları araştırmada ve kabul etmede iman akılı öncelediğini fakat bu inançları izah etmede ve anlamada aklın rol alabileceğini iddia eder.

3. Fideizm, katı rasyonalizmin çelişigidir. Fideizme göre, iman rasyonel argümanların desteği olmaksızın, yalnız kendine dayanabilir ve dayanmalıdır. Çoğu fideist için,

imanını bağımsız rasyonel değerlendirmeye tâbi tutmak, aslında akılı, Tanrı'nın üzerine çıkarmaktır. Fideistlerin, 'dinî imanda gerekli olan hakikat, nesnel değil öznel bir meseledir; akıl yürütmeye dayalı bir argüman meselesi olmasından öte içsel bir bağlılık meselesidir', demeleri tipik özellikleridir.

4. Fideizm, delilcilik (evidentialism) ile çelişen bir görüştür. En iyi anlamını, 'bir kimsenin temel dinî kanaatleri bağımsız rasyonel değerlendirmeye tâbi değildir' şeklindeki iddiada bulur. Tanrı'ya bağlılığın, kişinin "nihai kaygısı" olması gerektiği ve imanı aklın yargısına tabi tutmanın, akılı, Tanrı'dan daha üstün bir konuma yerleştirmekle ve onu putlaştırmakla aynı anlama geleceği düşüncesi, çoğu kez böyle bir iddianın nedenlerinden biri olarak gösterilir.

5. Nesnel aklın, dinî inanç için asla uygun olmadığını kabul eden görüş fideizm olarak adlandırılabilir. İman, haklı-çıkarmı (justification) için akla gereksinim duymaz ve rasyonel kategorileri dine uygulama çabası tümüyle yersizdir. İman kendi haklı çıkarımını, kendi içsel değerlendirme kriterlerini meydana getirir. Muhtemelen, fideizmin iki türü vardır. İlki, teorik aklın standartları ile değerlendirildiğinde dinin saçma gözükmesinin kaçınılmaz olduğunu ifade eder. İkincisi, din, aklın tam anlamıyla işlevsiz olduğu bir etkinliktir demekle yetinir. Din aklın karşısında olmak söyle dursun, aklın üzerindedir. Her iki görüş birbirleriyle uyumludur.

6. İmanın akıldan gelecek hiçbir gerekçeye gereksinimi

olmadığı, hatta aklın ve onun haksız iddialarının yargıcı olduğu yönündeki ısrar ve kararlılık genellikle fideizm diye isimlendirilir.

7. Dinî fideizm, imana ve dinî inanca ilişkin meselelerin akıl tarafından desteklenmediğini savunur. Din bir iman meselesidir ve akıl tarafından savunulamaz. Kişi sadece inanmalıdır. Tanrı'nın bizden istediği akıl değil, imandır. Tanrı'ya akıl yoluyla ulaşılmaz. Sadece ve sadece iman yoluyla ulaşılır.

8. Fideizm, akıl olmaksızın veya akla aykırı olarak kişinin Tanrı'ya inanması gerektiğini iddia eden görüştür.

9. Fideizm, imanın rasyonelliğinin imanın kabul edilebilir olup olmaması ile ilgisinin bulunmadığını destekleyen görüştür.

10. Fideizm, sonuçta aklın kötülenmesini beraberinde getiren ve özellikle felsefi veya dinî hakikat arayışında kullanılan, münhasıran ya da esas olarak yalnız imana dayanmadır. Bir fideist bu yüzden felsefi ve dinî meselelerde akla güvenmektense imana güvenmeyi ısrarla tavsiye eder ve akılı kötülemeyi ve karalamayı sürdürülebilir. Böylece en azından fideizmin iki derecesini birbirinden ayırt edebiliriz: dinî meselelerde akıldan ziyade imana güvenmemiz gerekir diyen ılımlı fideizm ile akılı kötüleyen ve karalayan aşırı fideizm.

11. Fideizm, kesinliğe erişmede insan aklının kapasitesini küçümseyen ve imanı temel hakikatlerin bir ölçütü olarak belirleyen felsefi ve teolojik bir doktrin ya da tu-

tumdur. Böylece Tanrı'nın varlığı, ruhun ölümsüzlüğü, ahlakın ilkeleri, vahiy olgusu ve Hristiyanlığın güvenilirliği sadece akıl yoluyla kanıtlanamaz. Otoriteye dayalı olarak kabul edilmek zorundadırlar.

12. Fideizm, 'ilahi şeylerin bilgisini elde etmede aklın rolü hakkında kötümser olan ve akıl yerine imanın değerine vurgu yapan bir görüştür.' Fideizm, 'bilginin imana ya da vahye bağlı olduğu doktrindir.'²

Fideizm en temelde, imanı ve akıllı birbirleriyle uzlaşmaz şeyler olarak görür. Bu yönüyle fideizmin savunduğu temel iddiaları ele almak ve bunların geçerliliğini tartışmak, akıl-iman ilişkisinden kaynaklanan sorunları çözüme kavuşturmada önemli bir yere sahiptir.³ Bu açıdan fideizmin tarihsel gelişimi değil, fikrî yapısı üzerinde duracağız.

Fideizmin radikal temsilcilerinin başında Danimarkalı Hristiyan düşünür Soren Aabye Kierkegaard (ö. 1855) gelir. Kierkegaard, akıl ile imanın uyuşmasını mümkün görmez. Ona göre ya inanırsınız ya da inanmazsınız; inandığınız şeyin mantıksal geçerliliğine bakamazsınız. İmanı değerli kılan şey de budur. İmanın objesi rasyonel olarak ispatlanabiliyorsa, orada imandan bahsedilemez. İmanın önermeleri konusunda akıldan istifade etmeye çalışmak, akla yaratılışının üstünde bir görev yüklemektir. İman önermeleri hem aklın ötesinde, hem de akla zıttır. İmanın olduğu yerde rasyonel bilgi, rasyonel bilginin olduğu yerde iman olamaz. Akıl, iman alanına girdiği anda çelişki ve paradoks dışında bir şey ile karşılaşamaz.⁴

Kierkegaard, imanı "absürde sıçramak" olarak tanımlar. Bu bağlamda iman, rasyonel dünyadan bir kopuş, rasyonaliteye karşı tam bir aykırılıktır. Bu aykırılık, in-

Hristiyan teolojisindeki seçilmişlik inancının doğurduğu paradokslardan bir tanesi de "kurtuluşa erişen kişi" yani tanrının kendisine iman bahsettiği kişi, bu imanı daha sonra kaybedebilir mi?

sanın içindeki sınırsız tutkuyla, tanımlanamaz iman objesi arasındadır. İnsanın, bu aykırılığın üstesinden gelmesinin tek yolu vardır, o da akıldan vazgeçerek yapacağı bir iman sıçramasıdır. Ona göre Hristiyan itikadının açıklanabilir bir tarafı yoktur. Dinin dogmaları ancak imanla kabul edilebilir.⁵

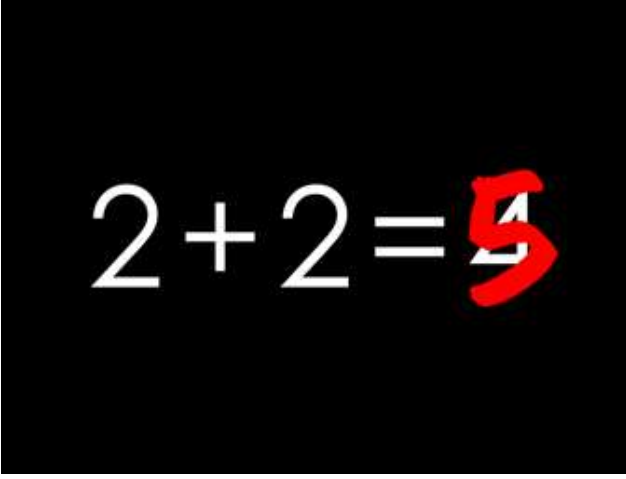
"İman Kierkegaard için, doğru karar verildiğine dair kesinlik olmaksızın karanlığa dalmaktır. Onun için, ne gözleri kör eden ışık ne de mucizevi vahiy vardır. O, kurumsallaşmış dogmaların ya da dini yapıların kuyruğuna takılmadan, kendi cesaretinin verdiği güce dayanarak ilerlemek zorundadır."⁶

Kierkegaard'ın dikkat çekmek istediği nokta aslında şudur: Eğer iman, akılla paralel bir yapıda olsaydı bir değeri kalmazdı. O zaman herkes iman ederdi. İmanın manevî bir sıçrama olmasının bir anlamı kalmazdı. İmanı tanrı nazarında değerli kılan şey, akla ters olmasına rağmen manevî hissiyatlarına ve tanrıya güvenerek iradeni absürt olandan yana kullanabilmektir.

Kierkegaard'a göre aklın iman önermeleri konusunda elde etmeye çalışacağı rasyonel deliller ancak zannî düzeyde kalabilir. Hiçbir zaman kesin hakikat ifade edemez. Zanna dayalı bir inanç ise dinin istediği şey değildir:

"İmana sahip olmak isteyen birisi var, işte burada komedi başlamaktadır. Evet, o, imana sahip olmak istiyor ancak (aynı zamanda) o, bundan nesnel muhakeme ve tahmini vargı aracılığıyla emin olmak istiyor. Ne oluyor? Tahmini vargı nedeniyle absürt başka bir şey haline geliyor; o ihtimalli bir hale geliyor, o giderek daha muhtemel hale geliyor; şimdi kişi, bir ayakkabıcı, terzi ya da basit insanlar gibi inanmadığını buna karşılık uzun bir düşünme sonunda iman ettiğini söylemeye cesaret ediyor. Ancak onun iman etmesi mümkün değildir. Herhangi bir şey hemen hemen mümkün ya da mümkün olabilir, ya da ekstrem ve vurgulu bir şekilde mümkün olabilir. Bir kişi yaklaşık olarak biliyor olabilir; fakat onun inanması mümkün değildir. Oysaki imanın objesi olan absürde ancak inanılabilir."⁷

Buradan da anlaşılıyor ki Kierkegaard, aklın imanla ilgili elde edebileceği bilgilerin "2+2=4" gibi kesin

ve sağlaması yapılabilir türden olamayacağını, ancak tahminî düzeyde kalacağını, böyle bir bilme eyleminin de dinde değeri olmayacağını düşünüyor. Buradan da yola çıkarak imanın akılla hiçbir ilgisi olmadığı, olması gerektiği sonucuna ulaşıyor.

İskoç filozof David Hume (ö. 1776) da benzer düşünceleri savunmaktadır:

“Akıl ve mantık, bizi, bu dinin doğruluğuna inandırmaya yetmez; bu bakımdan her kim ki iman yoluyla bu dini kabule eğilimli bulunur, bu kimse, kendi varlığında sürekli bir mucizenin şuurunu duyar; şöyle ki bu mucize, hem bu kimsenin idrakinin bütün prensiplerini altüst eder, hem de aynı kimseyi, alışkanlıkla deneye en zıt ve aykırı olan ne varsa ona inanmaya yöneltir.”⁸

Kierkegaard'a göre tanrının varlığını ispatlamaya çalışmak da boş bir iştir. Çünkü tanrının varlığı hiçbir surette aklen ispatlanamaz. Bir takım teologların tanrının varlığını ispatlamaya yönelik evrendeki ve canlılardaki düzen ve ahenk üzerinden ispatlar sunmaya çalışmaları aptalca bir teşebbüstür. Ona göre bu teologların yaptıkları imanı pamuk ipliğine bağlamaktan başka bir şey değildir. Zira bu tür ispatlar her zaman çürütülmeye müsaittir.⁹

Kierkegaard'a göre iman risk almaktır. Şüpheler, çelişkiler, aykırılıklar içinde tanrıya yönelmektir. İmanı yüce kılan şey, kulun cesaret göstererek tüm çelişkilerle rağmen iman önermelerini kabul etmesidir. “İsa yüzde yüz insan, yüzde yüz tanrıdır” bu iman önermesi

tüm mantık ilkelerine, matematiğe, doğanın kendisine aykırıdır ama insanın imana ulaşabilmesi için cesaret gösterip “ben yine de inanıyorum” diyerek teslimiyet gösterebilmesi gerekir. Ona göre şüphe imanın ayrılmaz bir unsurudur. Akıl ve şüphe bir arada duramaz, bu yüzden imanda akıl değil, irade rol sahibidir. İrade şüpheyi aldırılmaz, ne yapmak isterse onu yapar.

Buraya kadar ortaya koyduğumuz görüşlerle fideizmin genel bir tablosunu çizmeye çalıştık. Şimdi aklın rol oynamadığı bir iman düşüncesinin tutarlılığını irdelemeye çalışalım.

b. Fideist Hristiyan Düşüncesinde Kurtuluş Öğretisi

Fideizme göre akıl ve inanç arasında herhangi bir uyumlu ilişkinin varlığından veya gerekliliğinden bahsedilemiyorsa imanın kaynağı nedir?

Hristiyanlık düşüncesi imanı ilahî bir hediye olarak telakkî eder.¹⁰ Bu lütfü tanrının sadece dilediği kişilere bahsettiği bir onurdur. Bundan mahrum kalanların tüm gayretleri ise boşunadır. Bu kimselerin bir takım mantıkî gerekçelerle imanla ilgili meseleleri sorgulamaları ve inkar yoluna gitmeleri tanrının onlara imanı bahsetmemiş olmasından kaynaklanmaktadır.

“Lütfü, Mesih yolunu izlemek ve ruhsal hizmeti sürdürmek için imanlılara verilen ilahi güçtür. Pavlus emek verdi... Ama aslında kendisi değil, ondaki Tanrısal lütfü emek verdi. İnsan –en güçlü halterci bile– kendini yakasından tutup havaya kaldıramaz. İmanlı da kendi gücüyle Mesih yolunda ilerleyemez”¹¹

Hristiyan teolojisindeki seçilmişlik inancının doğurduğu paradokslardan bir tanesi de “kurtuluşa erişen kişi” yani tanrının kendisine iman bahsettiği kişi, bu imanı daha sonra kaybedebilir mi? Mesela ateist olabilir mi? Eğer böyle bir şey mümkün dersek “tanrı yanlış adamı seçmiş” demek durumunda kalacağımızdan tanrıya yakışmayan bir işi ona izafe etmiş oluruz. O halde “tanrı tarafından seçilmişliğe kavuşan kişi ebediyen kurtulmuştur” şeklinde kaçınılmaz bir sonuç ile karşı karşıya kalırız:

“Kurtuluş kendi çabalarımızın kaygan zeminine dayanıyorsa endişelenmekte haklıyız. Ama ‘depremlerin’ etkilemediği Kaya olan Mesih’in üzerine kuruluysa derin bir nefes alabiliriz. Kurtuluş tamamen Mesih’in başarısı olmakla beraber insanın tam bir başarısızlığından kaynaklanır (başaramadığı için kurtuluşa muhtaç). ‘Başarısız’ olan bu kişilerin kurtuluşa kavuştuktan sonra hata yapmaya devam etmelerine şaşmamak gerek. İnsan kurtuluşu hak etmek için hiçbir şey yapamadığına göre onu elde tutmak için bir şey yapabilir mi, kazanmadığı şeyi kaybedebilir mi? Piyangodan büyük ikramiye çıkan bilek bende değilse, onu kaybedebilir miyim? Benim biletim Mesih’le birlikte tanrıda saklıdır (Kol 3:3). Kurtuluşum Mesih’e aittir, bana değil. Sonsuz kurtuluşun dayanağı ne insanın çabası ne de başarısıdır.”¹²

Bu demek oluyor ki vaftiz olan kimse -bebek bile olsa- tanrının lütfu ile seçilmişliğe mazhar olmuştur. Bu kimse gelecekte her ne kadar başka yollara sapsa da aslında kurtuluşu kaybetmiş değildir. Aksi halde bu durum tanrının yanlış bir seçim yaptığı veya kurtuluşa erdirdiği kulunu elinde tutamadığı gibi itikadî sıkıntılara yol açardı.

Konuyu biraz daha açmak gerekirse; İstanbul Protestan Kilisesi Vakfı Ruhani Lideri Carlos Madrigal, Hristiyan teolojisinin kurtuluş öğretisini şu maddeler ile sıralıyor:

“1. Kurtuluş, ezelden beri Rab tarafından tasarlanmış ve tamamen O’nun başarısıdır:

“Tanrı bizi yaptıklarımıza göre değil, kendi amacına ve lütfuna göre kurtarıp kutsal bir yaşama çağırırdı. Bu lütf bize zamanın başlangıcından önce Mesih İsa’da bağışlanmış, şimdi de O’nun gelişiyile açığa çıkmıştır. Kurtarıcımız Mesih İsa ölümü etkisiz kılmış, yaşamı ve ölümsüz-

“İman yoluyla, lütf yoluyla kurtuldunuz. Bu sizin başarınız değil, Tanrının armağanıdır. Kimsenin övünmemesi için, iyi işlerin ödülü değildir.” (Ef. 2:8-9)

lülüğü Müjde aracılığıyla ışığa çıkarmıştır.” (2Ti. 1:9-10).

“Kurtuluş, tahtta oturan Tanrımız’a ve Kuzu’ya özgüdür!” (Va. 7:10; 9:1)

2. Kurtuluş, Mesih’in kurban oluşu ve kefareline dayanır. Kefaret geçmiş, bugünkü ve gelecek suçları kapsar...

“Yetkin kılınıncı, sözünü dinleyen herkes için sonsuz kurtuluş kaynağı oldu.” (İbr. 5:9).

“Mesih günahlar için sonsuza dek geçerli tek bir kurban sunduktan sonra Tanrı’nın sağında oturdu.” (İbr. 10:12)

3. Kefaret Tanrı’nın adaletini yerine getirir. Suçlu olan kişi Mesih’te cezasını çekmiştir:

“Tanrı Mesih’i, kanıyla günahlarıyla bağışlatan ve imana benimsenen kurban olarak sundu. Böylece adaletini gösterdi. Çünkü sabredip daha önce işlenmiş günahları cezasız bıraktı. Bunu, adil kalmak ve İsa’ya iman edeni aklamak için şimdiki zamanda kendi adaletini göstermek amacıyla yaptı.” (Rom. 3:25,26).

“Öz Oğlu’nu günahlı insan benzerliğinde günah sunusu olarak gönderip günahı [O’nun] bedeninde/benliğinde yargıladı.” (Rom. 8:3).

4. İnsan, iyi işlerine bakılmaksızın tövbe ve iman ederek kurtuluşa sahip olur:

“Nitekim, iyi işlerine bakılmaksızın Tanrı’nın aklanmış saydığı kişinin mutluluğunu Davut da şöyle anlatır: ‘Ne mutlu suçları bağışlanmış, günahları örtülmüş olanlara!’” (Rom. 4:6-7).

“İman yoluyla, lütf yoluyla kurtuldunuz. Bu sizin başarınız değil, Tanrının armağanıdır. Kimsenin övünmemesi için, iyi işlerin ödülü değildir.” (Ef. 2:8-9)

5. Kutsal Ruh, imanlının yüreğine yaşamak üzere gelir ve cennete gidene kadar onu mirasının güvencesi olarak mühürler...

“Gerçeğin bildirisini, kurtuluşumuzun Müjdesi’ni duyup O’na iman ettiğinizde, siz de vaat edilen Kutsal Ruh’la O’nda mühürlendiniz. Ruh, Tanrı’nın yüceliğinin övülmesi için Tanrı’ya ait olanların kurtuluşuna dek mirasımızın güvencesidir.” (Ef. 1:13-14)

6. Kutsal Ruh aracılığıyla ruhu yeniden yaratılan kişi, yeniden doğmuş, ruhu dirilmiş, Rab'le tek ruh olmuştur...

“Eğer Mesih içinizdeyse, bedeniniz günah yüzünden ölü olmakla birlikte, aklanmış olduğunuz için ruhunuz diridir.” (Rom. 8:10).

“Bir kimse Mesih'teyse, yeni yaratıktır; eski şeyler geçmiş, her şey yeni olmuştur.” (2Ko. 5:17).

“Rab'le birleşen kişiye O'nunla tek ruh olur.” (1Ko. 6:17).

7. İmanlı evlatlığa alınmış, vaatlere kavuşmuş, Tanrı'nın ev halkının bir üyesi ve mirasçısı olmuştur:

“Zaman dolunca Tanrı, Yasa altında olanları özgürlüğe kavuşturmak için kadından doğan, Yasa altında doğan öz Oğlu'nu gönderdi. Öyle ki, bizler oğulluk hakkını alalım... Bu nedenle artık köle değil, oğullarsınız. Oğullar olduğunuz için de Tanrı sizi aynı zamanda mirasçı yaptı.” (Gal. 4:4-5, 7).

8. İsa, duayla bizim için aracılık eder, avukatlığıyla kurtulanları destekler ve düşüşlerine rağmen kurtuluşlarının devamını sağlar...

“Tanrı'nın seçtiklerini kim suçlayacak? Onları aklayan Tanrı'dır. Kim suçlu çıkaracak? Ölmüş, üstelik diril-

miş olan Mesih İsa, Tanrı'nın sağındadır ve bizim için aracılık etmektedir.» (Rom. 8:33-34).

“Bu nedenle O'nun aracılığıyla Tanrı'ya yaklaşanları sonsuza dek kurtaracak güçtedir. Çünkü onlara aracılık etmek için hep yaşamaktadır.” (İbr. 7:25).¹³

Bu ifadelerden yola çıkarak Hristiyan kurtuluş öğretisinde şu noktaların ön plana çıktığını söyleyebiliriz:

- Kişinin kurtuluşu zaman yaratılmadan önce -ezelde- Tanrı tarafından belirlenmiştir.

- Kurtuluş, kişinin çabasına bağlı değildir. Yaptığı iyi çalışmaların kurtuluşla bir alakası yoktur. Kurtuluş, tamamen Tanrı'nın lütfudur.

- Kurtuluş, geçmiş ve gelecek bütün günahlar için kapsayıcıdır.

- Kurtuluşa eren kişinin cennete gitmesi garanti alıntına alınmıştır. Kurtuluşunu kaybetmez.

Görüldüğü üzere aklı hiçbir sûrette işin içine karıştırmayan Hristiyan teolojisinde, kurtuluş kişinin elinde olmayan bir şeydir. Bu anlayışa göre insan Tanrı'yı değil, Tanrı insanı seçerse kurtuluş gerçekleşir. Bu teolojide iman, kazanılan bir başarı değil, bahşedilen bir

ödülüdür. Dolayısıyla akıl ile iman arasında bir ilişkiden söz edilemez. Akıl devre dışı olduğu bu sistemde şu mantıkî çelişkiye cevap aramaya da gerek yoktur:

Kimin kurtulacağını ezelde tanrı belirlemişse, akıl ve kişisel çabanın veya iyi davranışların bir etkisi yoksa, Tanrının seçtiği kişi istese de kurtuluşu kaybedemiyorsa, imanlıya ödül, imansız ceza vermenin ne anlamı vardır?

Bu düşüncenin en büyük sorunu doğru inanç ile bâtil inancı birbirinden ayıracak bir ölçüt ortaya koyamayışıdır:

Ben neye göre doğru inanca, doğru dine sahibim, ötekisi neye göre yanlış bir inanca veya dine sahip?

Dünya üzerinde kendisini hak yolda görmeyen bir tek insan yoktur. Kişinin kendisini doğru yolda zannetmesi yeterli midir?

Sonunda ebedî Cehennem veya Cennet olan bir yol bu derece sisli ve göreceli olabilir mi?

Açıkça görülüyor ki akli devre dışı bıraktığımız zaman, ilahî adalet, hak ve batıl, Cennet ve Cehennem gibi kavramların bir anlamı kalmıyor.

Notlar

1. Makalemizin bu bölümünde ele aldığımız fideizm konusu "radikal fideizm" kapsamındadır. İlmli fideistler, akıl ile imanı birbirine zıt şeyler olarak görmezler; buna karşın iman hadisesi akli aşan bir yapıya sahip olduğu için imana konu olan şeyler zıt olarak görülebilirler.
2. Ahmet Cevzici, "Felsefe Sözlüğü", s. 283, Ekin yay.
3. Osman Murat Deniz, "Akıl ve İman İlişkisi Açısından Fideizm", s.22-23, [basılmamış Doktora Tezi], 2009.
4. Mehmet Su, "Kierkegaard'ta Fideizm", s.43, [Basılmamış Y.Tezi], 2011.
5. Mehmet Su, a.g.e, s.44.
6. Wilhelm Weschedel, "Felsefenin Arka Merdiveni", s. 302, İz yay.
7. Recep Alpyağılı, "Wittgenstein ve Kierkegaard'dan Hareketle Din Felsefesi Yapmak", s. 15, Anka Yay.
8. David Hume, "İnsan Zihni Üzerine Bir Araştırma", s.198, MEB yay.
9. Mehmet Su, a.g.e., s. 51.
10. Efeslilere Mektup 2:8-9.
11. Carlos Madrigal, "Tanrının Kurtuluş Tasarısı", s.57, Haberci yay.
12. Carlos Madrigal, "Kutsal Kitap'a Göre Kader ve Özgür İrade Öğretilerinin İncelenmesi", s. 139, Yeni yaşam Yay.
13. Carlos Madrigal, "Kutsal Kitap'a Göre Kader ve Özgür İrade Öğretilerinin İncelenmesi", s. 141-143, Yeni yaşam Yay.